स्वाध्यायंपितृपितामहपरंपरयापरिगृहीतंवेदभागंअध्याप्यशब्दतोर्थतश्चग्राहयित्वातत्रानधिगतान्शाखांतरीयानर्थानन्वशात्अनुशासितवान् नचअध्याप्येतिशब्दतएवस्वाध्यायग्रहणमुच्यते नत्वर्थतोपि चैत्रोयमधीतइत्यक्षरोच्चारणमात्रेऽधीतिशब्दप्रयोगादितिवाच्यं अध्ययनविधेर्वाक्योपक्रमेणोक्तार्थस्यदर्शितत्वात् तथाहि यस्तित्याजसचिविदंसखायंनतस्यवाच्यपिभागोअस्ति यदीशृणोत्यलकंशृणोति नहिप्रवेदसुकृतस्यपंथामिति तस्मात्स्वाध्यायोध्येतव्यइतिसुकृतमार्गाज्ञानेवेदस्यश्रवणग्रहणेनिष्फलेइत्युक्त्वाविधीयमानस्याध्ययनस्यार्थज्ञानपर्यंततावसीयते अयंमंत्रःप्रागेवव्याख्यातः काव्यमधीतेपा

भीष्मउवाच प्राकृतेनसुवृत्तेनचरंतमकुतोभयं॥ अध्याप्यकृत्स्नंस्वाध्यायमन्वशाद्वैपितासुतं॥ ३॥ व्यासउवाच धर्मपुत्रनिषेवस्वसुतीक्ष्णौचहिमा तपौ॥ क्षुत्पिपासेचवायुंचजयनित्यंजितेंद्रियः॥ ४॥ सत्यमार्जवमक्रोधमनसूयांदमंतपः॥ अहिंसांचानृशंस्यंचविधिवत्परिपालय॥ ५॥ सत्येतिष्ठरतोधर्मे हित्वासर्वमनार्जवं॥ देवतातिथिशेषेणयात्रांप्राणस्यसंलिह॥ ६॥ फेनमात्रोपमेदेहेजीवेशकुनिवत्स्थिते॥ अनित्येप्रियसंवासेकथंस्वपिषिपुत्रक॥ ७॥ अ प्रमत्तेषुजाग्रत्सुनित्ययुक्तेषुशत्रुषु॥ अंतरंलिप्समानेषुबालस्त्वंनावबुध्यसे॥ ८॥ अहःसुगण्यमानेषुक्षीयमाणेतथायुषि॥ जीवितेलिख्यमानेचकिमुत्थाय नधावसि॥ ९॥ ऐहलौकिकमीहंतेमांसशोणितवर्धनं॥ पारलौकिककार्येषुप्रसुप्ताभृशनास्तिकाः॥ १०॥ धर्मायये ऽभ्यसूयंतिबुद्धिमोहान्वितानराः॥ अपथाग च्छतांतेषामनुयातापिपीड्यते॥ ११॥ येतुतुष्टाःश्रुतिपरामहात्मानोमहाबलाः॥ धर्म्यंपंथानमारूढास्तानुपास्वचपृच्छच॥ १२॥ उपधार्यमतंतेषांबुधानांधर्म दर्शिनां॥ नियच्छपरयाबुद्ध्याचित्तमुत्पथगामिवै॥ १३॥ आद्यकालिकयाबुद्ध्यादूरेश्वइतिनिर्भयाः॥ सर्वभक्ष्यानपश्यंतिकर्मभूमिमचेतसः॥ १४॥ धर्म निःश्रेणिमास्थायकिंचित्किंचित्समारुह॥ कोषकारवदात्मानंवेष्टयन्नानुबुध्यसे॥ १५॥ नास्तिकंभिन्नमर्यादंकूलपातमिवस्थितं॥ वामतःकुरुविस्रब्धोनरं वेणुमिवोत्थितं॥ १६॥ कामंक्रोधंचमृत्युंचपंचेंद्रियजलांनदीं॥ नावंधृतिमयींकृत्वाजन्मदुर्गाणिसंतर॥ १७॥ मृत्युनाभ्याहतेलोकेजरयापरिपीडिते॥ अमो घासुपतंतीषुधर्मपोतेनसंतर॥ १८॥

णिनीयमधीतेकाणादमधीतेइत्यर्थग्रहणेऽप्यधीतिप्रयोगदर्शनात्मैत्रोयमधीतइत्यक्षरमात्रोच्चारणेसगौणइतिमंतव्यं अन्यथाध्याप्यान्वशादितिक्रममात्रंविधीयेततच्चव्यर्थं आकांक्षितसमर्पणेतुवाक्यस्यार्थव त्त्वमितिदिक्॥ ३॥ ४॥ ५॥ संलिहस्पृश स्वाद्वस्वादुविवेकंमाकार्षीरित्यर्थः॥ ६॥ स्वपिषिपुरुषार्थसाधनेनप्रवर्तसे॥ ७॥ शत्रुषुकामादिषु अंतरंछिद्रं॥ ८॥ नधावसिदेवंगुरुंवाशरणंनयासि॥ ॥ ९॥ १०॥ अपथाअपथेन॥ ११॥ १२॥ १३॥ आद्यकालिकयावर्त्तमानमात्रदर्शिन्या॥ १४॥ १५॥ कूलपातंमहानदीपूरं॥ १६॥ धृतिःप्राणादिवेगधारणं योगइत्यर्थः॥ १७॥ अमोघास्तु आयुर्हरणेनसफलासुरात्रिषु धर्मपोतेनधर्मनौकया॥ १८॥

Digitized by Google